

Ament-Kovács Bence
Családtörténet néprajzi megközelítésből
Egy magyarországi német kovács kisiparoscsalád
státusátörökítésének öt fejezete.

Bevezetés

Tanulmányomban⁷ anyai ági felmenőimet, az Ament családot szeretném bemutatni. Az anyakönyvek tanulsága és a családi emlékezet szerint a család férfitagjai hosszú emberöltők óta a kovácsmesterséget űzték. Jelen írásomban arra próbálok fényt deríteni, hogy a kovácsműhely és a mesterség milyen szerepet játszott a család státusának és gazdasági, társadalmi, kapcsolati tőkéjének átörökítésében. Munkám során a család történetében öt mérföldkövet, „fejezetet” különítek el, amelyek a státus átörökítésének lényeges, meghatározó fordulói voltak.⁸ Tanulmányom során az Ament család történetét egy évszázadon keresztül, a Diósberénybe költözéstől az onnan való elköltözésig (azaz a 19. század közepétől a 20. század közepéig) vizsgálom.

Az Ament családot az 1700-as évek közepén telepítették Lotaringiából Magyarországra, III. (VI.) Károly tanácsadója,⁹ Ferdinand Florimund Mercy (1666–1734) birtokára, ahol Nagymányokon telepedtek

---

⁷ A tanulmányomhoz nyújtott segítséget köszönöm Klement Judit, Deáky Zita és Erb Mária tanárnőknek, Ament Évának, Kovács Evelinnek, Varga Juditnak és Gáll Zsófiának és természetesen adatközlőimnek, legfőképpen Ament Józsefné Binder Katalinnak. Tanulmányom jelentős változtatásokkal megjelenés alatt áll a Vetésforgó II. tanulmánykötetben, írásom korrektori és szerkesztői feladatait Prikler Szilvia, Tihanyi Anna és Balogh Pál Géza látta el, munkájukat ezúton is köszönöm. Tanulmányomban igyekeztem elsősorban a családtörténetre szorítkozni, ezért az ipartörténeti és 20. századi politikatörténeti kiegészítéseket jelentősen csökkentettem. A magyarországi németek kitelepítésének történeti háttéréről pedig az olvasók tájékozottságát feltételeztem, így azok terjedelmesebb bemutatásától is eltekintettem.

⁸ A család történetében bekövetkezett változások gyakorlatilag egy-egy generációhoz kötődnek, így az említett személyek életrajzi adatait a mellékletben közlöm.

⁹ Gündisch 2004. 266. valamint Szilágyi 1982. 46–47.

le. Mercy 1722–23-ban szerzett területeket Tolna vármegyében, de rendelkezett területekkel a Bánságban és a Dráva mellett is.¹⁰ Nagymányokon az Ament család már a 18–19. század fordulóján bizonyítottan kovácmesterséggel foglalkozott. Házassági kapcsolataik folytán az ország több településére is eljutottak.

A kovács kisipar, parasztipar

Jelen esetben talán helyesebb az Erdei Ferenc által használt, ámbar a szakirodalomban gyakran vitatott „parasztipar”¹¹ kifejezés, hiszen úgy gondolom, hogy e terminus technicus érzékletesebben fejezi ki, hogy a vidéki iparosok, de legalábbis felmenőim esetében a kovácmesterség részfoglalkozás volt, mellette a földművelés elengedhetetlennek bizonyult a család megélhetésében. Szintén a parasztipar kifejezés használatát támasztja alá az is, hogy a falusi iparosok legnagyobb részének életében meghatározóbb volt a fizikai munka, mint a vállalkozói tevékenység.¹² Saját tapasztalataim alapján Tolnai Györggyel ellentétben a 19. század második felét sokkal inkább a parasztipar virágzó, mint sorvadó szakaszának tekintem.¹³ Mint fentebb is említettem, a határok igen keskenyek, könnyebben megrajzolhatók csak a céhrendszer felbomlása után lettek¹⁴. Így nem tartom lehetségesnek meghúzni a határvonalat, hogy mikortól nevezhetnénk a családot manufaktúraiparosnak, parasztiparosnak,

---

¹⁰ Várnagy 1998. 23–28. valamint: Szabó 2006. 57.

¹¹ Erdei 1942. 126.

¹² Paládi-Kovács 2000. 310.

¹³ Tolnai 1980. 34.

¹⁴ 1859-ben kihirdetették Gewerbe Ordnung-ot, azaz az Új Ipar Rendtartást, amely Ausztria és Magyarország területén szabad iparűzést engedélyezett a céhekbe tömörülő és az azon kívüli mestereknek egyaránt. A közös vámterület egyébként 1918-ig állt fenn, megszűnése a család anyagi helyzetében nem jelentett visszaesést. A céhek megszűnését és azok ipartársulattá való átalakulását az 1872:VIII.TC. szabályozta. Bővebben: Tolnai 1980. 169. Valamint: Paládi-Kovács 2000. 319.

vagy kisiparosnak. Az azonban bizonyos, hogy (id.) Ament Boldizsár tagja volt a Hőgyészi Kovácsműves Céhnek.¹⁵

Az iparosság társadalmi kapcsolatainak vizsgálata kapcsán ismét utalnék az Erdei Ferenc által használt „parasztiparos”¹⁶ kifejezésre. Az Ament család házassági kapcsolatainak vizsgálata kevésbé támasztja alá Paládi-Kovács Attila gondolatát, aki a kisiparos réteget meglehetősen zártnak látta,¹⁷ amely elkülönül a parasztságtól rokoni kapcsolataiban. Az Ament család esetében tapasztalataim szerint (melyek a későbbiekben bővebben is kifejttek) nem az iparos lét, hanem a gazdasági státusz volt meghatározó, amely a teljes hazai németiségre jellemző, polgárosultabb életstílussal magyarázható.¹⁸ A házastárs kiválasztásakor nem az volt elsődleges, hogy az illető iparos vagy mezőgazdálkodó, hanem a család anyagi helyzete. Természetesen ennek oka az is lehet, hogy a településen senki sem foglalkozott kizárólagosan ipari tevékenységgel, hanem bevételeit mezőgazdasággal is kiegészítette, így a két tevékenységi ágat az általam vizsgált esetben nem lehet hermetikusan elválasztani. Sőt, azok, akik alapvetően mezőgazdasági tevékenységet folytattak, gyakran igyekeztek bevételeiket más módon kiegészíteni. Például a parasztsaládból származó Binder Katalin nagyapja, id. Binder András (1869–1922) cenzárként¹⁹ marhafelvásárlással és viszonteladással foglalkozott²⁰ A településen több család is tartott boltot, foglalkozott kereskedelemmel, de ezen esetekben is foglalkoztak emellett földműveléssel.

Mivel a család az ipari tevékenységet csak részfoglalkozásként üzte, elsősorban megrendelésre dolgozott, piacra termékeit csak a legritkább esetben szállította. Ennek ellenére munkaerővel mindig gazdagon el volt látva. Minden generációban volt olyan férfi, esetenként

---

¹⁵ A Hőgyészi Kovácsműves Céh töredékes iratanyaga a Hőgyészi Németnemzetiségi Tájékoztatóban lelhető fel. A megtalált források egyértelműen csak az 1852-1859 közötti céhtagságról tesznek tanúbizonyságot, a 19. század második felének iratanyaga nem lelhető fel.

¹⁶ Erdei 1942. 126.

¹⁷ Paládi-Kovács 2000. 329.

¹⁸ Glatz 1988. 89.

¹⁹ Cenzár: Nagy állat, főként marha, esetleg ló felvásárlásával és további eladásával foglalkozó személy Diósberényben. Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

²⁰ Ament Józsefné Binder Katalin (1934).

több is, aki továbbvihette a mesterséget, de a családi földterületek is nagy munkaerőt igényeltek. Szintén Erdei Ferenc gondolatát igazolja,²¹ hogy a család férfitagjai a mesterséget alapvetően otthon a családi (kovács)tűzhely mellett tanulták ki, inasként/segédként otthon működtek. Legényeik alatt legtöbbször folytattak utazásokat, de erről nem lehetséges az egységes kép felállítása, még generációs szinten sem.²²

Diósberény: a kovácsműhelynek otthont adó település

Diósberény a Schwäbische Türkei²³ egyik településeként a Bonyhádi járás, a Pécsi Püspökség és a Völgységi Esperesi Kerület része volt. Alapvetően kis falvak veszik körül. Elsősorban a szomszédos, nagy múlttal rendelkező mezőváros, Hőgyész gyakorolt rá a kistrégióban nagyobb hatást, legfőképpen gazdasági szempontból. Meg kell említenünk a kistrégió két „színmagyar” települését, Gyulajt és Regölyt, melyek fontos szerepet játszottak a német települések magyar lakosságának életében. Diósberény mindig is római katolikus település volt, ám fontos megjegyezni, hogy a térségben evangélikusok és reformátusok is élnek. Evangélikusok éltek Szárazdon, Kalaznón és Murgán, Gyönkön pedig mindkét protestáns felekezet megosztozott. A gyönki és hőgyészi vallási képet tovább színesítette a városi kereskedő és iparos zsidóság, ezért is lehetett Hőgyész oly nagy hatással Diósberényre, hiszen a 20. századra itt már nem élt zsidó lakos, így a falu lakói Hőgyészen vásároltak és fényképezkedtek. A második világháború előtt Diósberény lakóinak megközelítőleg 90 százaléka német ajkú volt, magyar lakossága a középkor óta kontinuus. Temploma 1775-ben épült, de csak 1788-ban lett önálló, hiszen korábban a szomszédos Szakadát filiája volt.²⁴ Mivel a településen

---

²¹ Erdei 1942. 127.

²² Például a IV. generációba tartozó Ament Jakab kovácsként alig 1 évig, testvére Ament Rudolf bognárként pedig 4 évig folytatott tanuló utat. Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

²³ Sváb Törökország. Somogy – Tolna – Baranya megyék főként németek által lakott területe a Dél-Dunántúlon.

²⁴ Historia Domus I. 253. (a Historia Domusban kéziratos számozás látható, így dolgozatomban én is ezekre hivatkozom), valamint: Csigi 1981. 253.; Brüsztle 1876. 204–207.

többségben voltak a német ajkú lakosok, a szentmisék prédikációi is jórészt németül folytak, ám ebből természetesen sok vita keletkezett.²⁵ A település etnikai megoszlását a második világháború gyökeresen megváltoztatta. Bukovinai székelyek és velük délvidéki vitéz családok, felvidéki magyarok, majd alföldi agrárproletár telepések érkeztek a faluba, így a németiség csekély kisebbség lett Diósberényben.²⁶

Első „fejezet” – „A Schmidtek-féle ház volt a régi Ament ház”²⁷

A nagymányoki születésű (id.)²⁸ Ament Boldizsár 1844-ben vette nőül a nála nyolc évvel fiatalabb, diósberényi Schmidt Anna Máriát.²⁹ Házasságuk után Diósberényben rendezték be új, közös otthonukat. Az anyakönyvek tanulsága és a családi emlékezet szerint az Ament családban apáról fiúra öröklődött a kovácsmesterség. A tradíció a Diósberénybe költözés sem változtatott. Mivel gyermekeik anyakönyvei szerint (id.) Ament Boldizsár már kovácsként dolgozott, ezért úgy gondolom, hogy feltehetően nem saját maga építette ki alig pár év alatt műhelyét, hanem házassága folytán szerezhette azt. Anna Máriával való házasságukból nyolc gyermek született, de csak négy élte meg a felnőtt kort. A négy felnőtt kort is megélt gyermek közül a legidősebb házassága folytán a szomszédos Dúzsra, a két legfiatalabb hasonlóan, házasság folytán a szintén szomszédos Mucsiba költözött. Így csak a másodszülött László (csak egy idősebb nővére volt) maradt a szülői háznál, aki apjától kitanulta a

---

²⁵ Historia Domus I. 40.

²⁶ Csupán kisszámú (Pintér Ferenc adatai szerint 3 család, 13 fő. Pintér 2012. 169.) délvidéki vitéz család jutott földhöz Diósberényben. Az eset érdekessége, hogy Ament Boldizsár Szabadkán volt katona az első világháború idején, és ismerősként üdvözölte a Diósberénybe települt vitéz családok idősebb tagjait. Ament Józsefné: Második rész. [Önéletírás] 44. A diósberényi, és környékbeli településekről való ki- és betelepítésekről bővebben lásd András 2006.

²⁷ Ament József (1932–2012)

²⁸ A félreértések elkerülése érdekében, a két azonos nevű Ament Boldizsár megkülönböztetésére az „id.” és „ifj.” megnevezést használom, annak ellenére, hogy ő maga soha sem használta ezt a megnevezést.

²⁹ A család születési, házassági és halálozási adatainak forrását a diósberényi plébánia anyakönyvei és a későbbi adatok folytán a családi emlékezet szolgáltatta.

mesterséget, átvette a műhely és a gazdaság vezetését, és szintén kovácsként dolgozott.³⁰

Második „fejezet” – „Ezt a házat még a Laci nagypapa építette”³¹

Egy generáció felnövekedése után a család státusában ismét fontos változás történt. A család elköltözött korábbi otthonából. Ament László 1871-ben házasodott össze a szintén diósberényi, nála hat évvel fiatalabb Schlegel Évával. Házasságukból szintén nyolc gyermek született, ám ezek közül csak három élte meg a felnőtt kort. A két fiatalabb gyermek, Katalin és József, házassága folytán elkerült a szülői háztól, így csak a legidősebb fiú, a kovácsműhelyt átvevő Boldizsár maradt otthon. Amikor Boldizsár hét éves volt,³² a család még a régi, (id.) Ament Boldizsártól és Schmidt Anna Máriától örökölt házban lakott, ám később eladta a régi házat és egy nagyobbat épített az iskola és a paplak szomszédságában, 1884-ben.³³ A melléképületekkel egybeépült kovácsműhelyt is lebontották, és az új házzal szemben, az út túloldalán építettek egy újat helyette.³⁴ E ház már egy tisztaszobából és egy lakószobából, egy tisztakonyhából és egy lakókonyhából, egy padlásfeljáróból, egy spájzból és további melléképületekből állt. Ezen esetben a tisztakonyha, „Sparküche” kifejezést

---

³⁰ Magyarországi német szokás szerint Diósberényben is a törzsöröklés szerint folyt az öröklési rend. Ennek megfelelően a birtok egy örökösre szállt, a többiek pedig meglehetősen szerény kárpótlást kaptak, de ez elegendő volt ahhoz, hogy a szülők státusukat nagyjából átörökökítsék. A kovácsműhely továbbvitele is e szerint az elv szerint folyt, vagyis az a gyermek kapta a kovácsműhelyt, aki a családi földbirtok tulajdonosa is lett. A család történetét áttekintve megállapítható, hogy szinte kivétel nélkül csak egy fiút tanítottak, taníttattak kovácsnak, aki a műhelyt is örökölte. A törzsöröklés mellett szokásban állt, hogy a gyermek megházasodásakor (vagy családalapításakor) az idős gazda átadta fiának (vagy vejének) a gazdaság és a műhely irányítását. Az Ament család esetében ezt egy formális gesztus is kiegészítette. A régi családfő átengedte alvóhelyét az új családfőnek és feleségének. A tisztaszoba mögötti „konyhában” (lakószobában) pusztán a családfő és felesége aludt, a többiek a hátsó hálózobán és a konyhán osztoztak.

³¹ Ament József (1932–2012)

³² Manhált Mátyásné Ament Veronika (1927)

³³ Ament Józsefné: Második rész. [Önéletírás] 29.

³⁴ Ament József (1932–2012)

tartom szükségesnek tisztázni. Ebben a konyhában nem főztek, hiszen alapvetően reprezentatív funkciókkal bírt, ezért a tisztaszobának megfelelően tisztakonyhának fordítottam e kifejezést. Ugyanakkor mégsem hasonlít a klasszikus értelemben a tisztaszobához, hiszen napi használatban állt: alvóhelyül szolgált a mindenkori gazda és felesége számára (a gyermekek és az idősek a lakószobában aludtak). Ezen tisztakonyha megléte a településen nem egyedi, más módosabb családok is rendelkeztek ilyennel. A földműves Binder család házában egyaránt volt tisztaszoba és tisztakonyha is, ám náluk a tisztakonyha vendégszobául szolgált, míg a tisztaszobát ilyen célra nem használták.³⁵

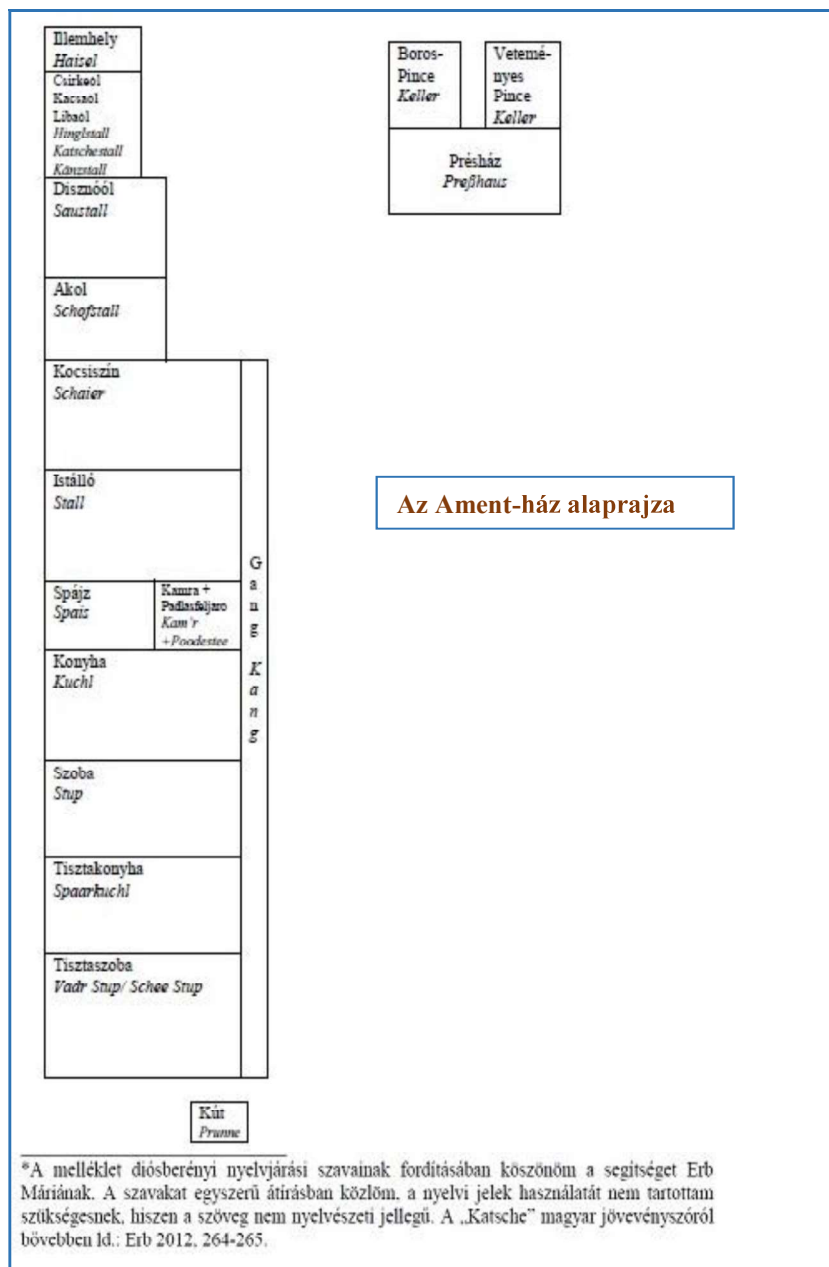

Az Ament-ház az 1930-as években

Id. Ament Boldizsár László nevű fiának építkezése szembetűnő a státusemelkedést eredményezett. Nem pusztán a reprezentatívabb, nagyobb és jobb fekvésű ház építésének tekintetében, hanem az új, központi helyen álló kovácsműhely létesítésében is.

---

³⁵Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

Igaz, korábban is önálló tulajdonban állt műhelyük, de ezek után a tágasabb, különálló épület révén már gyermeküket is foglalkoztathatták inasként. A családban gyermek és apa együtt dolgozott, de a gyermek kitanulása és családalapítása után az apa átadta a családi gazdaság és műhely vezetését gyermekének. Miután a gyermek elsajátította a szükséges gyakorlatot, az édesapa elsősorban a nagyobb munkák esetében segített be neki.

A kovácműhely az 1950-es években

A család bevételeit valóban „hihetetlenül alacsonynak”³⁶ tekinthetjük, hiszen a kuncaftok sokszor fizettek terménnyel, élelemmel, vagy más iparcikkkel, vagy ha éppen valóban pénzben fizettek is, akkor is jókora tartozásokat halmoztak fel. Lakásviszonyukat tekintve az Ament család új otthona rangosnak számított, hiszen műhelyük és otthonuk határozottan elkülönült egymástól,³⁷ két konyhájuk és két lakószobájuk pedig országos viszonylatban is soknak számított.³⁸

---

³⁶ L. Nagy 1997. 31.

³⁷ L. Nagy Zsuzsa szerint komoly presztízsnak számított, ha egy iparos el tudta különíteni lakását műhelyétől. L. Nagy 1997. 202. Ezen állítás megerősítésére

A kovácmesterség folytán az Ament család korábban is a falu tekintélyesebb parasztjai közé tartozott, ám új házával diósberényi viszonylatban a nagyparaszti szint alsó és a középparaszti szint felső kategóriájába került. Az Ament család családfői (László ifj. Boldizsár és Jakab) megbecsült tagjai voltak az iskolatanácsnak³⁹ és a Diósberényi Munkás és Gazdakörnek.⁴⁰ A falu központjában az iskola és a templom szomszédságában álló műhely előbb-utóbb olyan fontos központi hely lett, ahol a falu férfúi (nem pusztán a család megrendelői) beszélgettek és borozgattak, így népszerűségben csak a kocsmá vetekedhetett vele.⁴¹ A család helyzetét László fia, (ifj.) Boldizsár családfőisége alatt is sikerült fenntartani. Boldizsár 1901-ben házasodott össze a nála 4 évvel fiatalabb Sonntag Katalinnal. A házaspárnak 4 gyermeke született, akik mindannyian meg is élték a felnőtt kort. A négy gyermek közül a két fiú, a másodikként született Jakab és a legfiatalabb Rudolf maradtak a szülői háznál. Jakab édesapja mellett kitanulta a kovácmesterséget, Rudolf pedig a bognár

---

szolgál, hogy korábban három kovácműhely is működött Diósberényben, de csak egy vehette fel forgalmában a versenyt az Ament műhellyel, az, amely szintén különállt a mester házától. Az Ament család házzal szembeni, az út túlsó oldalán álló műhelye egy helyiséges volt, melyhez fedett előtér tartozott, majd később a műhely kiegészült egy mázsáló helyiséggel is.

³⁸ L. Nagy 1997. 32–33. Az Ament család korábbi lakóháza a települési átlagnak megfelelően a következő szobákból állt: tisztaszoba, konyha, lakószoba, nyári konyha, melléképület és azzal egy térben a kovácműhely.

³⁹ Diósberényi Iskolatanács Jegyzőkönyvei (számozás nélkül, példaképpen lásd az 5/a.; 13/a–b.; 112a–b. lapokat).

⁴⁰ A Diósberényi Munkás és Gazdakör nem pusztán a társadalmi érintkezés színhelye volt, de modernizáló, kultúraközvetítő szerepet is betöltött. Mivel az Ament család minden felnőtt férfitagja tagja volt a „Körnek”, így műhelyükben gyakran összeverődött egy spontán tanácskozás. Ipari szakértelmük mellett állatgyógyászati ismereteiket támasztja alá az utódokra maradt több állatgyógyászati témájú könyv. Ament József (1932–2012).

⁴¹ Ezt megerősítik L. Nagy Zsuzsa kutatásai is, hiszen szerinte egy-egy település központjának meghatározója a politikai és szakrális központ mellett egy kereskedő boltja, vagy egy fontosabb iparos műhelye is lehetett. L. Nagy 1991. 123. Jávor Kata hívja fel a figyelmet a férfitársadalom hasonló érintkezési területeire (vásárookra, malmokra), melyek a fiúk bemutatási helyül is szolgáltak. Jávor 2000. 671.

foglalkozást választotta. A faluban ekkorra már csak kettő kovács tevékenykedett. A kovácsmesterség mellett egy 14 katasztrális hold földterület biztosította betevőjüket, amelyből 800 négyszögölön szőlő feküdt. Ezen kívül keresetüket Boldizsár foghúzással, boreladással és marha-viszonteladással, Jakab pedig állatok gyógyításával és bérházszálással egészítette ki. Erre a célra külön helyiséget is felépítettek a kovácsműhely mellé.

**Ament Jakab
családjával a
Regőlyben töltött
évek után, 1949-
ben. Ülnek: Ament
Jakab, Horter
Erzsébet. Állnak:
Ament Mária (a
későbbiekben:
Wertensohn
Józsefné), Ament
András, Ament
József, Ament
Veronika (a
későbbiekben:
Manhalt
Mátyásné)**

Az Ament család tehetős keresztény család lévén gyakran segített a rászorulókon. Tulajdonukban állt a falu egyik legnagyobb melléképülete és istállója. Hidegebb telek esetén a család rendszeresen fogadott be istállójába vándorcigányokat, ha azok valamilyen okból menedéket kértek. A leggyakoribb indok a gyermekszülés volt, amely vagy már istállójukban, vagy még a vándorúton történt, mindenesetre az édesanya és gyermeke megerősödésükig menedékre lettek a családnál pár napra. A gyermek szülei több alkalommal felkérték a gazdasszonyt keresztanyának, ám ez csupán a tisztelet jele volt, további

kötelezettségekkel sohasem járt, pusztán egy apróbb ajándékkal, például egy kendővel kísérték.⁴²

Harmadik „fejezet” – „Ezek iparosok voltak, azért mégis jobban tudtak pénzt keresni”⁴³

A harmadik fontos momentum a család státusának átörökítésében Ament Boldizsár gyermekeinek házassága. A házassági kapcsolatok kapcsán meg kell említenem, hogy Ament László és (ifj.) Ament Boldizsár egyaránt szerényebb státusú párt választott magának, míg gyermekei már a magukéhoz hasonló, vagy jobb anyagi helyzetű családból házasodtak. Ament Jakab Horter Erzsébetet vette feleségül, Ament Magdaléna pedig Erzsébet testvérével, a kőműves családból származó, szintén kőműves Horter Vincével házasodott össze. Ament Rudolf a valamelyest szerényebb anyagi helyzetű földműves családból származó Rieger Katalint vette feleségül, Viktória pedig Frieder Adalberthez ment nőül, aki Németországból származott és Diósberényben tejminitagazdaságot és sajtcsarnokot épített ki. Feltehetően e szerencsés házasságok indokolják, hogy jelen generáció gyermekei (azaz az V. generáció) előtt már nyitva állt a felsőbb iskolák kapuja.⁴⁴ Jakab legidősebb leánya (Mahalt Mátyásné Ament Veronika) a högyészi polgári leányiskolában, Magdaléna legidősebb fia (ifj. Horter Vince) a gyönki gimnáziumban, Viktória (Höffler Józsefné Frieder Paula) legidősebb leánya pedig a budapesti, Haller utcai gimnáziumban tanult.⁴⁵ Ennek ellenére Ament Jakab fiai mégis otthon

---

⁴² Ament Józsefné Binder Katalin (1934); Wertensohn Józsefné Ament Mária (1934)

⁴³ Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

⁴⁴ L. Nagy Zsuzsa kutatásai szerint az iparosok gyermekeinek száma a polgári iskolákban az 1930-as évektől jelentősen növekedett. L. Nagy 1997. 34–35.

⁴⁵ Andorka Rudolf országosan hasonló tendenciát észlelt, mely szerint a jobb módú kis- és parasztiparosok ezen időszakban a kereskedők szellemi rétegéhez közelítettek. Andorka 1982. 47. Vitári Zsolt szerint ezen rétegben a ifjak a taníttatása gazdasági tudatosság okán igen fontos volt, mely az analfabetizmus csökkenéséhez vezetett. Vitári 2015. 13–14. Természetesen az iskola nem kötötte le a fiatalok minden idejét, ezt az űrt használta ki a Volksbund, amelynek eleinte Ament Jakab legidősebb leánya, Veronika is tagja volt, feladata pedig a fiatal

maradtak a műhelyben, azokhoz hasonlóan, akik országunkban nagy számban szüleik foglalkozását folytatták. Azonban ebben a helyzetben is kell egyfajta „emelkedést” látnunk, hiszen az ipari engedélyhez egyre komolyabb szaktudás és iskolai végzettség szükségeltetett.⁴⁶ Az otthonmaradás oka anyagi sem lehetett, hiszen a család kifejezetten jó anyagi helyzetben állt, amiről a pár évvel későbbi, kitelepítéskor készített leltár tanúskodik.⁴⁷

---

lányokkal az első diósberényi óvoda megszervezése volt. Manhált Mátyásné Ament Veronika (1927)

⁴⁶ L. Nagy 1997. 72–76., valamint 85–88.

⁴⁷ Az Ament család anyagi helyzetéről 1946. július 25-éről rendelkezünk pontos adatokkal. Ekkor készült ugyanis vagyonukról a kitelepítési leltár:

„1 lakóház (2 szoba, 2 konyha téglavert fallal, cseréptetővel) 1200 négyszögöles telekkel. A lakóházhoz tartozott még egy nyári konyha, 1 istálló, 1 fészer, 1 sertésöl, 1 baromfiöl, 1 pince. A családnak ezenkívül még 14 katasztrális hold földterület, melyből 800 négyszögöl szőlő.” A leltár kitér a család tulajdonában álló élő állatokra is: „2 saját nevelésű tehén (3 évesek,

1 vörös és 1 zsemleszínű, mindkettő 9 mázsás), 1 anyasertés (150 kg-os),

4 süldő (100 kg-osak), 3 malac (10 kg-osak), 5 birka (magyar fajták, 3-4 évesek 1 kossal és 2 anyával 60 kg-osak), 2 bárány (3 hónaposak, 15 kg-osak), 6 tyúk.” A gazdasági felszerelések a következők voltak: „5 zsák, 2 járom, 1 szekér 1-es járommal, 2 kocsirúd, 3 kerékkötő járom, 1 tragacs, 2 talicska, 1 köszörűkő,

2 kaszatisztító, 2 [olvashatatlan] tisztító, 1 50l-es meszesbordó, 1 szapulódézsza, 4 boroshordó (62, 300, 400, 110 literesek), 2 szüretelőlád (10 és 15 hektoliteresek), 1 borszívóüveg, 2 kapa, 2 fejsze, 2 veremlőkapa, 1 kasza, 1 ásó, 1 falapát, 1 vaslapát, 2 kocsiálja (rossz állapotban), 2 kocsikerék (rossz állapotban), 2 hátsókötél (10 méteresek), 1 10 méteres ruhaszáritókötél,

1 húsvágópad, 1 répvágópad, 1 búzarosta, 1 vasborona, 1 henger, 1 ekevas,

1 lószerszám, 1 szecskavágó, 3 vasvilla (1 rossz).” A ház berendezési tárgyai a következők voltak: „4 ágy, 3 szekrény, 2 kredenc, 1 asztaltűzhely,

1 samatoskályha,[sic!] 4 szék, 2 asztal, 1 karospad, 1 stélácsi, 1 mosdóállvány lavórral.” Ezen vagyontárgyakat Sebestyén Orbánnak kellett az Ament családnak átadnia. A család mindösszesen a következő tárgyakat vihette magával: „3 ágy, 1 fiókosszekrény, 1 asztal, 4 szék, 1 pad, 1 sezlón [sic!].” Ehhez azonban hozzá kell számítanunk azon tárgyakat, melyeket a Németországba települt családtagok magukkal vittek, azon értékeket, amiket a család elrejtett (többek között egy teljesen felszerelt lovaskocsit), valamint a leltárban nem szerepelő családi takarmánytartálékot és az Óhegyen álló pincét is. Ament József (1932–2012).

Negyedik „fejezet” – „Ne vigyetek el, mert abba belehalok!”⁴⁸

A státus átadás negyedik pillére a státus ideiglenes 1944–1949 közötti elvesztése, amikor a család nem tudta műhelyét működtetni. Bár a világégés során sokakat besoroztak, de mint később kiderül, a szűk család⁴⁹ nem szenvedett emberáldozatot,⁵⁰ de az otthon maradtak számára ez 1944-ben még nem volt nyilvánvaló.

Mint említettem, Ament Boldizsár legidősebb leánya, Viktória egy németországi sajtómesterhez ment feleségül. Amikor 1944-ben értesültek arról, hogy az orosz hadsereg betört hazánkba, hazautazásra szánták el magukat. Mivel Frieder Adalbert anyaországi német születésű volt, nyilatkozhatott arról, hogy mely családtagjaival szeretne hazaköltözni. A bediktálható családtagok száma szinte korlátlan volt, ezért teljes rokonságát szeretne volna házas társaival együtt magával vinni, de a családot megosztotta a kérdés. Adalbertet természetesen felesége és gyermekei mindenképpen követték, és a fiatalon özvegyen maradt Magdaléna is kiköltözni szándékozott. Mivel Magdaléna férje és annak testvére is hősi halált halt a háborúban, nem szeretne volna anyósát (aki egyben Jakab feleségének, Erzsébetnek az édesanyja is volt) egyedül hagyni,⁵¹ így ő is velük költözött.

Mivel Jakab még nem tért haza a frontról, így felesége és gyermekei is itthon maradni szándékoztak, Rudolf pedig felesége családját nem akarta elhagyni, így ő is az itthon maradás mellett voksolt.

---

⁴⁸ „Amikor Amenték Regölybe menekültek, egy kocsira rakták, amit tudtak, és átvitték Regölybe eldugni. Mikor megérkeztek, látták, hogy nincs meg a nagypapa. Másnap a papa (azaz Ament József. K. B.) visszament érte ökrökkel. És akkor azt mondta neki: Ne vigyetek el, mert abba belehalok. [...] Meg is halt szegény három hónap múlva.” Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

⁴⁹ A szűk család kifejezés Ament Boldizsárt, feleségét, valamint fiúkat, Ament Jakabot és családját takarja, mivel a többi gyermek ekkorra már elköltözött a szülői háztól.

⁵⁰ Magdaléna elveszítette a háborúban férjét és annak öccsét, de mivel Jakab felesége, Erzsébet Magdaléna férjének testvére volt, Jakab családja is két sógort veszített el.

⁵¹ Mivel Magdaléna korábban anyósa házába költözött, az idős asszonyt szükségszerűen ő ápolta.

A leghajthatatlanabb Ament Boldizsár volt, aki semmiképpen sem akarta elhagyni hazáját. Ám felesége, Katalin egészségügyi állapota folytán (betegeskedett és az orvos levegőváltozást javasolt⁵²) inkább leányaival költözött volna. Végül is Boldizsár úgy gondolta, nem kötelezheti maradásra feleségét. Nem tudták megtartani utazás előtti búcsúcsókjukkor tett ígéretüket, soha többé nem látták egymást. Így a válás egyfajta alternatívájával a család elvesztett egy nagymamát, két leányt és két vőt, ami természetesen státusában is törést, megingást jelentett.

Ezután Diósberényben tovább folyt az élet, az asszonyok férfisorban művelték a földet, kézben tartották a gazdaságot. 1945-ben, jóval a nagy betelepítési hullám előtt érkezett egy székel telepés család az Ament család kapujába.⁵³ A hatóságok közölték, hogy Sebestyén Orbán és családja attól a naptól szintén ott élnek, ám a régi tulajdonosok kitelepítésére ekkor még nem került sor, pusztán átköltöztetésükre, a hatóságok lakóhelyükül saját házuk hátulsó helyiségeit jelölték ki. Ezután érkezett meg 1945. november 21-én Ament Jakab a frontról súlyos tüdőbetegséggel. Hosszasan bujkálni kényszerült, akadt olyan eset is, hogy Sebestyén Orbán védte meg őt az őt kereső katonáktól. Ekkor Ament Jakab számára az egyik ágy alá egy deszkával elfedhető kis gödröt ástak, ahová minden alkalommal elkényszerült bújni az őt kereső fasiszta, majd kommunista hatóságok elől.⁵⁴

---

⁵² „Szerintem szerették egymást, mert különben nem esküdtek volna össze. Persze idősnek már nem értették meg olyan jól. A nagymama beteg is volt már később. Arra emlékszem, mindig be volt kötve a feje. És ahogy a papa mesélte, minden vasárnap el kellett vinni Hógyészre az orvoshoz. Az volt mindig, hogy levegő változásra kell vinni. Kiment németországba és meggyógyult.” Ament Józsefné Binder Katalin. Második rész. 44.

⁵³ Wertensohn Józsefné Ament Mária (1934); Manhált Mátyásné Ament Veronika (1927). Valamint: A. Sajti 1987. 73.

⁵⁴ „1946 farsang vasárnapra fegyveres rendőrök bekerítették a falut. [...] Szaladgáltak az emberek kiabálás volt a faluba talán rosszabb volt (mint K. B.) amikor az oroszok bejöttek. Összefogták a férfiakat. Magyar katona ruhában voltak a rendőrök. [...] Szolnokra vitték őket. Új vasútállomást építettek ott. Akit megfogtak volt akit Lengyelre, vagy Tolnára vittek. Sokan elbújtak a család nem tudta, hogy hol van a hozzátartozójuk. A mi nagypapánk Jakab papa az anyósáékhoz ment, hónapokig ott tartózkodott. Horter nagymama elrejtette. [...]

Erre az időre már nyilvánvalóvá vált, hogy a hatóságok nem tartják meg ígéretüket, és a „hazája mellett kitartó öregúrnak,” Ament Boldizsárnak sem kegyelmeznek a kitelepítés során. Annak ellenére sem, hogy nem volt SS vagy Volksbund tag, de annak ellenére sem, hogy válásra kötelezték feleségétől.⁵⁵ A mentesítési kérelem ellenére⁵⁶ Ament Boldizsárt teljesen hamisan megbélyegezték, hogy hitlerista szervezet tagja volt, majd a családnak 1946. július 25-én át kellett adnia gazdaságát Sebestyén Orbánnak. Ezután 2 hónapot a Kereszt utca 205. szám alatti szükséglakásban éltek Horter Katalinénál, aki Horter Erzsébet testvére (Ament Jakab felesége, Ament Boldizsár menyje) volt. Ekkor a család tagjai elhatározták, hogy nem várják meg, amíg Németországba telepítik őket. Az 1947-es végső nagy kitelepítési hullám elől a szomszédos magyarlakta Regölybe menekültek. Ezért az Ament család tagjai nem is kerültek a

---

egy szoba hátul a faltól egy m-re fallal el volt választva. [...] Abban a szobában lakott a nagymama. Már akkor a Horterek Németországban voltak (kitelepítve K. B.). Egy ablakot vágtak ki a falból ott tudták beadni az ennivalót. A lyuk (ajtónyílás K. B.) elé tettek egy szekrényt, ott senki nem kereste. [...] A telepes aki náluk lakott azt mondta a papának, jöjjön haza a házba, ők nem fogják elárulni. [...] Papa meg András bácsi az egyik ágy alatt elvágták a hajópadlót 1 m-ter hosszán és alatta a földet kiásták mint egy lyuk. Ha éjjel Razzia volt (annak mondták, már az ablakban kopogtak, vagy hangoskodás volt, gyorsan az ágy alá bújt, és a tetejét rátették. Össze volt szegelve mint egy ajtó.” Ament Józsefné: Második rész. [Önéletírás] 55–56. A falut hamarosan ismét bekerítették és az időseket is teherautóra rakták. A legtöbben nem tudták őket megvédeni, mert a földeken dolgoztak, otthon csak olyan idősök voltak, akiknek egészsége nem engedte meg, hogy hosszabb távot tegyenek meg. „Rugdosták, ütöttét-verték őket, mert nem akartak felszállni a teherautóra.” Manhalt Mátyásné Ament Veronika (1927). A magyar hatóságok Gyulajra szállították őket, és Ament Boldizsárt küldték haza, hogy közölje a történeteket, aki ezután nem ment vissza a gyűjtőtáborba.

⁵⁵ A hatóságok ígérete szerint, ha elválik a hazáját elhagyó feleségétől, megtarthatja otthonát. Manhalt Mátyásné Ament Veronika (1927).

⁵⁶ A mentesítésről a Diósberényt vezető személyek igazolást is kiállítottak, de ez a kitelepítés megakadályozásához nem volt elegendő, az országos hatóságoknak pedig nem is állt szándékában valójában mentesíteni a németiséget, hiszen a földosztás lebonyolítása kisemmizésük nélkül nem lett volna lehetséges. Tóth 1993. 45.

németek számára felállított diósberényi gettóba.⁵⁷ Félelmük nem volt alaptalan: a korábbi házigazdáikat, Horter Katalinét hamarosan Németországba telepítették. Regölyben először egy agyagos partoldalba vájt, pince-szerű üregben, ezután egy asztalosműhelyben, majd a Herczeg család egyik lányának nyárikonyhájában laktak. Huzamosabb időre a Herczeg családnál letek menedékre, ahol József fiúk szolgált. Lakhelyükké a tyúkólat alakították át.⁵⁸ Ekkor halt bele a testi és lelki sanyargatásba Ament Boldizsár, akit, mivel bujkálni kényszerültek, még szülőfalujában sem temethettek el. Itt tartom fontosnak megemlíteni, hogy a hajdani jó módú, később a Herczeg családhoz hasonlóan kuláknak nyilvánított diósberényi magyar családok (Bérdi, Balaskó, Gödön, Tóth) nem igényelték a németek állataiból, amikor erre lehetőségük nyílt, sőt, befogadták, segítették német ismerőseiket.⁵⁹

---

⁵⁷ Diósberényben Ament Boldizsár sógornője, Horter Vincéné Stoffel Erzsébet házában rendezték be a német gettót. Az ide zsúfoltaknak „pusztán” az összезártság kellemetlenségeivel kellett szembenézni. Ezzel szemben az önmagát kormánybiztosnak kijelölő Bodor György saját maga is koncentrációs tábornak nevezi a lengyeli gyűjtőtábor (Tóth 2008a.153). Ament József sógora, a teveli születésű Zwick János a következőképpen emlékszik vissza a Lengyeli gettó borzalmaira: „Le kellett vetközni, leöntöttek vízzel és tollba forgattak. Akkor azt mondták: Na most kukoricakoljatos! És körbe-körbe kellett szaladni. [...] A férfiak egyszer kiszöktek és a kukoricatáblába bújtak. Akkor kihajtották a nőket. Elkezdtek ütni-verní őket. Húzták a hajukat. Akkor kiabáltak: Gyertek ki! Gyertek ki! Hallottam anyámat is könyörögni. Hát előjöttünk.” Zwick János (1928–2011) A lengyeli koncentrációs táborban elkövetett emberiség elleni bűncselekményekről Tóth Ágnes önálló tanulmányban is beszámol. Lásd Tóth 2008b. A tanulmány egyértelművé teszi, hogy Zwick János esete nem egyedi, Bodor György a Bonyhád környéki községek német lakosságának nagy részét életkorra vagy betegségre való bármilyen tekintet nélkül a lengyeli gettó borzasztó körülményei közé internálta. Tóth 1993. 179.

⁵⁸ Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

⁵⁹ Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

Az Ament ikrek (József és András) valamint húguk, Mária esküvője 1957 január 7-én, Diósberényben.

A fénykép az Ament-ház udvarán készült.

Felső sor: Zwick Jánosné Binder Magdolna, Zwick János, Manhalt Mátyásné Ament Veronika, Manhalt Mátyás, Wertensohn Anna (a későbbiekben: Schönfeld Jánosné), Wertensohn János, Wertensohn Jánosé Ritterwald Katalin, Schneider Mártonné Rittlinger Anna.

Alsó sor: Binder Andrásné Pech Anna, Binder András, Ament Józsefné Binder Katalin, Ament József, Wertensohn Józsefné Ament Mária, Wertensohn József, Ament Andrásné Schneider Magdolna, Ament András, Ament Jakabné Horter Erzsébet, Ament Jakab.

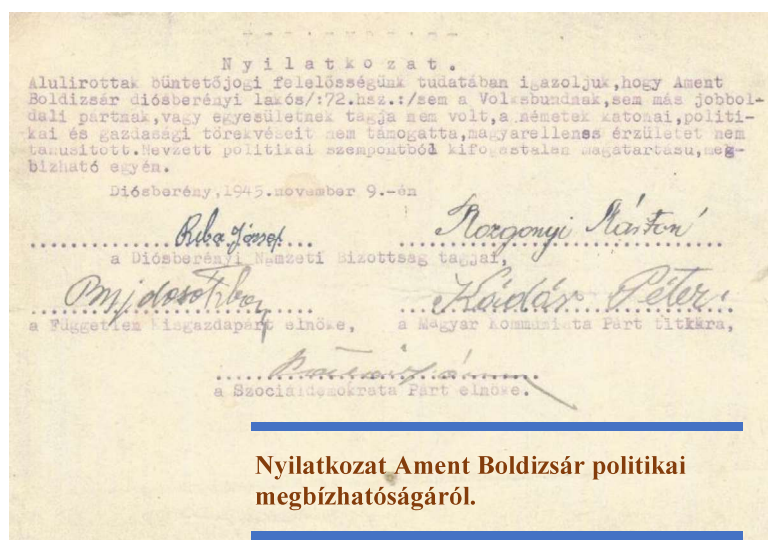
Végül a család 1949-ben visszaköltözött⁶⁰ Diósberénybe és elsőként mint alkalmazott, később mint tulajdonos újra birtokba vette műhelyét, de saját házát egyelőre nem. Azt csak az iker fiúk, András és József katonaévei után, 1954-ben tudták visszavásárolni. A tulajdonhoz jutást nem pusztán a pénz hiánya, hanem az egyenjogúság hiánya is

---

⁶⁰ Ament Józsefné: Második rész. [Önéletírás] 43.

megakadályozta. A törvény előtti egyenjogúságot csak a 89/1950 évi MT rendelet ratifikálta,⁶¹ de csak a kitelepített, és külföldre még nem deportált magyarországi német állampolgárok esetén. A Németországba telepített családtagok csak 2011-ben kaphatták vissza magyar állampolgárságukat.⁶²

Az Ament ikrek katonaéveik előtt felmenőikhez hasonlóan szintén kitanulták a kovácmesterséget és néhány évet a családi műhelyben dolgoztak. 1956-ban a Diósberényi Vöröslobogó Termelőszövetkezet megpróbálta kisajátítani a kovácműhelyt, de a Gyönki Járási Tanács elutasította kérelmét. Ezt több állami inzultálás követte, de a család végül is megtarthatta műhelyét és szolgálhatta a „dolgozó nép” érdekeit.⁶³

⁶¹ Tóth 1993. 189.

⁶² Az állampolgárság visszaszerzése korábban csak letelepedés ellenében volt lehetséges, a 2010-ben elfogadott törvény viszont lényegesen egyszerűsítette az állampolgársághoz jutást. A lehetőséggel a kitelepített magyarországi németek közül igen kevesen éltek, elsősorban azok, akik gyermekkorukat még Magyarországon töltötték.

⁶³ 1959-ben például a Kisiparosok Országos Szervezetének gyönki Járási Helyi Csoportja 48/1959. számú, 1959 február 6-án kelt dokumentumával műhelyengedély beszerzésére kötelezte a családot.

**Ötödik „fejezet” – „Csak hároméves voltam, mégis megkérdeztek,
hogy át akarok-e költözni Hőgyészre”⁶⁴**

Végül, ötödik fejezetként bemutatom, hogy a család státusának megtartása, emelése érdekében hogyan áldozták fel a kovácsműhelyt. Ament Jakab gyermekei hamarosan mindannyian frigyre léptek, és egyaránt a magukéhoz hasonló, vagy kissé szerényebb státusú házastársat választottak. Emellett a kitelepítést követő Rákosi-diktatúra és az enyhülő Kádár-rendszer nehéz éveiben már nyilvánvalóvá vált, hogy Ament Jakab gyermekei az ipari munkásság szintjére süllyedtek. Vagyis Ament Jakab József nevű fia ekkorra már a Gyönki Gépállomás, András nevű fia pedig a Diósberényi Vöröslobogó TSZ alkalmazottja volt, maga pedig idős kora lévén nem tudta tovább működtetni a kovácsműhelyt. Ráadásul Diósberényben a negatív megyei intézkedéseknek köszönhetően a lakosság rohamosan fogyott, és 1973-ban megszüntetni készültek a helyi általános iskola felső tagozatát gazdasági és etnikai okokra hivatkozva⁶⁵ és hamarosan az önálló orvosi ellátást is. Így az Ament család mindkét Diósberényben maradt fiúgyermeke (Veronika már korábban Pécsre költözött családjával, Mária és családja pedig hamarosan Hőgyészre követte őket) úgy döntött, hogy gyermekeinek taníttatása és szerencsésebb munkavállalási lehetőségeinek érdekében családjával együtt átköltözik Hőgyészre. Józsefék 1969-ben, Andrásék az Ament szülőkkel 1970-ben követték őket.⁶⁶ Mindkét Ament fiú a Hőgyészi Állami Gazdaság alkalmazottja lett.

A kovácsműhely és a család története mindezek ellenére továbbra is egybeforrt: faszerkezete András és az idős szülők közös házának⁶⁷ gerendái, téglanyaga pedig a közös ház falai közé lettek beépítve.

---

⁶⁴ Ament Éva (1964)

⁶⁵ Pintér 2012. 191.

⁶⁶ Hasonló folyamatokról bővebben lásd Ö. Kovács 2012. 415–422.

⁶⁷ Jelen esetben is törzsöröklés szerint folyt az örökösdés. Ament Jakab két leányát kiházásította, a két iker fiú közül pedig a pár perccel idősebb András örökölte a szülői házat és vele együtt a műhelyt is.

Összegzés

Láthattuk, hogy a kovácsműhely valóban meghatározó szerepet töltött be az Ament család életében. A család bevételeinek legjelentősebb része volt a műhelyből befolyó összeg, hiszen mezőgazdasági hasznukkal ellentétben ez időjárástól független és folyamatos volt, ráadásul olykor készpénzt hozott a konyhára, ami ritka volt a korabeli diósberényi viszonylatban.

Szintén látható, hogy a kovácsműhely mennyire biztos egzisztenciát biztosított a család számára, hiszen folyamatosan gyarapodtak anyagilag. A műhelyhez jutott (id.) Ament Boldizsár gyermeke, Ament László, már új házat és műhelyt építhetett, László fia, (ifj.) Boldizsár pedig már magasabb körökbe házasíthatta gyermekeit, akik a megszokott elemi iskolán túl polgári iskolában vagy akár gimnáziumban is taníthatták gyermekeiket. Olybá tűnhetne, hogy a kitelepítés végérvényesen változtatott ezen emelkedő tendencián, de ez nem történt így. Az elűzetés nehéz évei után vissza tudták szerezni műhelyüket, és a téjeszesítés ellenére meg is tartották azt, de itt ismét közbeszólt a történelem. Mivel lakhelyük, Diósberény apró település volt, a szocialista rendszer nem látta értelmét hosszútávú fejlesztésének, így a család költözésre, a Hőgyészi Állami Gazdaságnál való munkavállalásra és a kovácsműhely feladására szánta el magát a jobb élet reményében. Ezzel a lépéssel (ifj.) Ament Boldizsár unokái, Ament Jakab gyermekei képesek voltak visszalendíteni a család státusát az átmeneti státusvesztés után emelkedő irányba.⁶⁸ Ament József és Ament András gyermekei és unokái már főiskolát, egyetemet végeztek és ablakot nyitottak az értelmiségi pálya és nagyvárosok, sok esetben Európa lehetőségei felé. Nem pusztán a költözés ténye bizonyítja a falusi társadalom felbomlását. Ament József és András gyermekei már nem is helybeli, ráadásul nem is sváb, sőt, sajátjuktól különböző vallású

---

⁶⁸ Tehát éltek a 60-as évek karriermobilitási lehetőségeivel: elsősorban gyermekeik számára tették lehetővé a magasabb státuszú munkahely vállalását. Természetesen a munkahelyváltás is előrelépést jelentett, de mivel nem voltak MSZMP tagok, vezető pozíciót munkahelyükön nem tölthettek be, előléptetést nyelvtudásukért sem kaptak, pedig a Claas kombájnok Magyarországra hozatalakor Ament József segítette ki német fordítással a Hőgyészi Állami Gazdaság németül alig tudó vezetését. Ament Józsefné Binder Katalin (1934)

házastársat választottak, amely a második világháború előtt (néhány kivétellel) elképzelhetetlen lett volna.

Ezért olyan fontos az Ament család életében a kovácsműhely, amely századokon át biztosította a család napi betevőjét, elősegítette előrelépését és hatást gyakorol rá mind a mai napig.

I. generáció: Balthasar Ament *1813. Nagymányok + 1883.12.13. Diósberény oo 1844.01.21. Diósberény Anna Maria Schmidt * 1821. 04. 05. Diósb. + 1904.04.04. Diósb.	
II. generáció Ladislaus Ament * 1846. 06. 27. Diósberény + 1911. 02. 16. Diósb. oo 1871. 05. 01. Diósberény Eva Schlegel * 1852. 10. 23. Diósberény + 1897. 10. 01. Diósb.	
III. generáció Balthasar Ament * 1876. 10. 27. Diósberény + 1947. 08. 02. Regöly oo 1901. 02. 12. Diósberény Katharina Sonntag * 1880. 08. 14. Diósb. + 1975. 07. 20. Ebersbach	
IV. generáció Jakob Ament *1905. 01. 28. Diósberény + 1988. 02. 05. Hőgyész oo 1927. 01. 31. Diósberény Elisabetha Horter * 1904. 10. 30. Diósb. + 1978 09. 05. Hőgyész	
V. generáció Josef Ament * 1932. 05. 25. Diósberény + 2012. 09. 11. (Pécs) Hőgyész oo 1957.01.07 Diósberény Katharina Binder * 1934. 06. 04. Diósberény ⁶⁹	Andreas Ament *1932.05.25. Diósberény +2008. 10.12. Hőgyész oo1957.01.07. Diósberény Magdalena Schneider *1934.05.06. Diósberény + 2013.04.20. (Szekszárd) Hőgyész

Generáció-mutató

---

⁶⁹ Nagyszüleim életrajzi adatait pirossal jelölve közlöm.

Felhasznált források

Családi tulajdonú iratok

- Ament Józsefné: Első rész. Ament Józsefné Binder Katalin önéletírása. 138 kézi számozású oldal+borító. Keletkezése: 2014. november-december–2015. január.
- Ament Józsefné: Második rész. Ament Józsefné Katalin önéletírása. 138 kézi számozású oldal+borító. Keletkezése: 2015. február 2.–2015. december.
- Ament Jakab iparigazolványa. D.24/1943 számon kiállította a Simontornyai Járás Főszolgabírája (Gyöng, 1943. július 9.)
- Nyilatkozat Ament Boldizsár politikai megbízhatóságáról. (sz. n.) (Diósberény, 1945. november 9.)
- A Simontornyai Járási Igazolóbizottság 1946 márciusában tartott tárgyalási jegyzőkönyve, melyben Ament Boldizsárt hitleristának nyilvánították. Másolat, melyet a Tolna Megyei Levéltár kárpótlási célra adott ki 1992. december 16-án, 4734/1992 iktatószámon, 72. sorszámon (Diósberény, 1946. március)
- Az Ament család kitelepítésekor készített 3-7/946 számú leltár. Másolat, melyet a Tolna Megyei Levéltár kárpótlási célra adott ki 1992. december 16-án, 4734/1992 iktatószámon (Diósberény, 1946. július 25.)
- A Gyöngi Járási Tanács határozata, melynek értelmében a kovácműhely a család tulajdonában maradhat. 174-30/1956 II. számon (Gyöng, 1956. július 24.).
- A Kisiparosok Országos Szervezetének Gyöngi Járási Helyi Csoportjának felszólítása, melyben kötelezik a családot a műhelyengedély kérelmezésére. 48/1959 számon (Gyöng, 1959. február 6.)

A diósberényi plébánia iratai

- Születési (keresztelés) anyakönyvek (1788-1851; 1879-1895)
- Házassági anyakönyvek (1879-1895)
- Halotti anyakönyvek (1879-1895)
- Vegyes anyakönyvek (születési: 1851-; házassági és halotti 1852-1879)
- Historia Domus Diósberény I–II. kötet. (I. kötet: 1902–1975, 1980–2004; II. kötet: 1975-1980.)
- A Diósberényi Iskolatanács Jegyzőkönyve. (1902–1932)

A Hőgyészi Német Nemzetiségi Gyűjtemény iratai

- Zehornal. Schmit 1850 (Céhkönyv). 2008.1.43. leltári számon.

- Hőgyész Protocoll Schmied vom 1847 Jahr (Céhkönyv). 2008.1.44. leltári számon.

Nyomtatott források

- BRÜSZTLE, Josephum 1876 Recensio Universi Dioecesis Quinque Ecclesiensis. H. n.
- CSIGI Imre 1981 A Pécsi Egyházmegye Schematizmusa. Pécs

Adatközlők

- Ament Éva (1964), Ament József leánya.
- Ament József (1932–2012), Ament Jakab fia.
- Ament Józsefné Binder Katalin (1934), Ament Jakab menyje.
- Manhalt Mátyásné Ament Veronika (1927), Ament Jakab leánya.
- Wertensohn Józsefné Ament Mária (1934), Ament Jakab leánya.
- Zwick János (1928–2011), Ament József sógora.

Irodalom

- SAJTI Enikő 1987 A Délvidék 1941-1944. A magyar kormányok délszláv politikája.
- ANDORKA Rudolf 1982 A társadalmi mobilitás változásai Magyarországon. Budapest.
- ANDRÁSI Zoltánné Énis Mariann (et al.) 2005 Átélt történelem. Életképek 1947–1948. I. kötet. Diósberény.
- 2006 Átélt történelem. Életképek 1947–1948. II. kötet. Diósberény.
- BINDORFFER Györgyi 2007 Egyház, vallás etnikai identitás. Katolicizmus és protestantizmus a magyarországi svábok körében. In: A szakralitás arcai. Vallási kisebbségek, kisebbségi vallások. Szerk. A. Gergely András – Papp Richárd. Budapest, 63–78.
- ERB, Maria 2012 Wenn das Fremde zum Eigenen wird : korpusbasierte Untersuchungen zu den ungarischen Lehnwörtern der nachtürkischen deutschen Sprachinselmundarten von Ungarn bis 1945. Budapest. Beiträge zur Germanistik. 43. Budapest.
- ERDEI Ferenc 1942 A magyar paraszttársadalom. Budapest, 288.
- GLASS, Christian (szerk.) 2012 Migration im Donauraum. Die Ansiedlung der Deutschen im 18. Jahrhundert und ihre Folgen. Ulm.
- GLATZ Ferenc 1988 A magyarországi németiség az ipari fejlődés korában. In: 300 éves együttélés. A magyarországi németek történetéből. Szerk. Hambuch Vendel. Budapest, 87–97.

- GÜNDISCH, Konrad 2004 A dunai svábok. Német betelepülés Délkelet-Európába. In: Magyarország társadalomtörténete a 18–19. században. Szerk. Faragó Tamás Budapest, 266–270.
- HUTTERER Miklós 1976 A magyarországi német népcsoport. Népi kultúra – Népi társadalom VII. 93–117.
- JÁVOR Kata 2000 A magyar paraszti erkölcs és magatartás. In: Magyar Néprajz VIII. Társadalom. Főszerk.: Paládi-Kovács Attila. Budapest, 601–692.
- KOCSIS Gyula 1995 Egy mezővárosi gazdálkodó család hat nemzedékének sikeres és sikertelen mobilitási kísérletei. In: Alkalmazkodás, ellenállás, mobilitás. (Ceglédi Füzetek 30.) Szerk. Uő. Cegléd, 5–47.
- KOSSERT, Andreas 2008 Kalte Heimat. Die Geschichte der deutschen Vertriebenen nach 1945. München.
L. NAGY Zsuzsa 1991 A műhely és a bolt a két világháború közti Magyarországon. In: Polgárosodás Közép-Európában. Tanulmányok Hanák Péter 70. születésnapjára. Szerk. Somogyi Éva. Budapest, 121–128.
1997 A haszonból élő kispolgár. Debrecen.
- MANHERZ, Károly 1998 A magyarországi németek. Budapest.
- Ö. KOVÁCS József 2012 A paraszti társadalom felszámolása a kommunista diktatúrában. A vidéki Magyarország politikai társadalomtörténete 1945–1965. (Korall társadalomtörténeti monográfiák 3.) Budapest.
- PALÁDI-KOVÁCS Attila 2000 Kisiparosok. In: Magyar Néprajz VIII. Társadalom. Főszerk.: Paládi-Kovács Attila. Budapest, 310–362.
- PINTÉR Ferenc 2012 Diósberény krónikája. Diósberény.
- SEEWANN, Gerhard 2015 A magyarországi németek története. I. kötet (A kora középkortól 1860-ig). Budapest.
- SZABÓ Dezső 2006 Geschichte der Ungarndeutschen. In: Ungarndeutsche Minderheitenkunde. Szerk. Árkossy Katalin et al. Budapest, 13–70.
- SZILÁGYI Mihály 1982 Az újratelepülő Tolna megye (1710–1720). In: Tanulmányok Tolna megye történetéből X. Szerk.: K. Balog János. Szekszárd, 33–168.
- SZILÁGYI Miklós 2000 Gazdasági társulások, egyesületek, érdekvédelmi szervezetek. In: Magyar Néprajz VIII. Társadalom. Főszerk.: Paládi-Kovács Attila. Budapest, 558–597.
- TIMAFFY László 1991 Kovácsok. In: Magyar Néprajz III. Kézművesség. Főszerk.: Domonkos Ottó. Budapest, 245–281.

- TOLNAI György 1980 A manufaktúraipar pusztulása és a függő tőkés fejlődés kezdetei Magyarországon 1850–1867. Budapest.
- TÓTH Ágnes 1993 Telepítések Magyarországon 1945–1948 között: A németek betelepítése, a belső népmozgások és a szlovák-magyar lakosságcsere összefüggései. Kecskemét.
- 2008a Elűzött svábok, betelepített bukovinai székelyek. A földreform és a társadalmi szerkezet néhány összefüggése a Dél-Dunántúlon (1945–1949). Fórum Társadalomtudományi Szemle X. 145–161.
- 2008b „A népeket kihajtsák a legelőre és ők azt viszik getoba akit akkarnak”. Internáló tábor lengyel községben. In: Földönfutók. A Magyarországot érintő kényszerbetelepítések a II. világháború alatt és után. Szerk.: Cholnoky Győző. Budapest, 85–113.
- TÓTH Zoltán 1989 Szekszárd társadalma a századfordulón. Történelmi rétegződés és társadalmi átrendeződés a polgári átalakulásban. Budapest.
- VALUCH Tibor 2005 Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Budapest, 171–187.
- VÁRNAGY Antal 1998 Hőgyész. Községtörténeti monográfia II. Kötet (1722–1945) Hőgyész.
- VITÁRI Zsolt 2015 Volksbund és ifjúság. Dokumentumok a magyarországi német ifjúság történetéből. 1925–1944. Pécs.

Ajánlom, hogy az AKuFF Hírmondó mindkét nyelvű változatát lapozzák át, mert vannak hirdetések, fényképek, amik nem, vagy más formában találhatóak meg a két változatban. Megéri!

AKuFF Hírmondó

Arbeitskreis ungarndeutscher Familienforscher
Magyarországi Németek Családfakutató Egyesülete
German Family Tree Researchers' Society in Hungary

XIII. évfolyam, 35. szám

2017. október 21.

Tartalom

Felhívás – Pilisszentiván családkönyve	3
Új tag bemutatkozása: Ferencz Klára	4
Peller Gábor: Mannhertz őseim hosszú útja Svájcban	6
Dr. Petz Gábor: A zárt idő	10
Lévay Béla: Dédapám, a vállalkozó szabómester	14
Lázár Boglárka: Herrischried és a salétromfelkelés	18
Dr. Cserfalvi Tamás: Zsibrik evangélikus templomának rövid története képekben	22
Rózsai Antal: Megjelent Gyód község családkönyve	26
Dr. Pencz Kornél: A hajósi Peter család eredete	30
Ament-Kovács Bence: Családtörténet néprajzi megközelítésből	34
Tagsági hírek	61
Képek a leányvári és bátaszéki találkozóról	63

Internetes oldalunk:

www.akuff.org

ahol az újság korábbi számait is
olvashatja pdf formátumban.